

др Светислав Табороши,
ванредни професор Правног факултета у Београду

О МАКРОЕКОНОМСКИМ ЦИЉЕВИМА

Подручје макроекономије има специфичности и посебне законитости којих је економска наука, у пуном смислу речи, постала свесна тек после велике економске кризе 1929. године. Социјализам је, међутим, наставши пре тог момента, развио макроекономске функције тако што је проблеме индивидуалне репродукције (додуше – обогате мноштвом нових метода) подигао на ниво друштвеног. Тако је економска политика постала „друштвена технологија“ јер је оптерећена непосредним ангажовањем у сфери материјално – производних циљева. Последице су биле фаталне не само за самосталност предузећа и робну привреду, него и саму економску науку пошто је она морала да сама, према потребама одговарајуће поделе друштвене моћи, реконструише и друге друштвене подсистеме, укључујући и друштвене вредности.

Структура огромне друштвене промене пред којом стоје досадашња социјалистичка друштва је врло сложена: једну од њених битних димензија представља и промена схватања о највишем друштвеном циљу, средствима којима се он остварује и субјектима одговарајућег процеса. Аутор разматра ова питања са становишта економске науке и указује на потребу да се у новим условима развијене тржишне структуре другачије дефинишу не само циљеви, него и дисциплинарне границе између појединих економских наука. Посебну пажњу аутор посвећује потреби адекватнијег опредељивања макроекономског субјекта, извесном подруштљавању субјекта економске политике, као и адекватнијој расподели друштвеног капацитета привредног одлучивања, од оне коју смо имали у тзв социјалистичкој робној производњи. Аутор посебно скреће пажњу на околност да све форме етатистичке организације привреде истоврсно деформишу друштвену макроекономску функцију, без обзира на идеолошки предзнак.

Кључне речи: Социјализам. – Друштвени циљеви. – Економска политика.

Проблеми друштвене репродукције суштински се разликују од проблема индивидуалне репродукције једног привредног субјекта⁽¹⁾. Уочавајући ове разлике, економска наука је свој интерес покушавала да ограничи на домен инструментализације, развијање метода за остваривање. У недостатку одговарајућег и општеприхваћеног вредносног система који би их прецизно дефинисао, економска наука је понекад била принуђена да на основу фрагментираних садржаја из друштвеног система вредности сама дефинише циљеве. У том поступку је наглашено уважавање оних околности које су аутентично економске, а науштрб оних опредељења којима се афирмишу виши друштвени циљеви. Због тога се са много основа може рећи да, иако је

(1) То се недвосмислено види и из структуре Марксовог, *Капитала* у коме су питања друштвене репродукције капиталистичког начина разматрања (II том, глава 18–21).

домашај економске науке у дефинисању макроекономских циљева врло ограничен, због непостојања других компонената друштвене свести (или, пак, због хипертрофирања ненаучног, идеолошког садржаја!), она често дефинише саме циљеве, а не друштвени механизам њиховог остваривања уз најмање трошкове. Тек би ово друго био аутентични предмет економске науке.

1. Без обзира што је економска наука током свог релативно кратког периода досадашњег постојања нудила лепезу радикално различитих концепција – метода остваривања задатих циљева, њу, исто тако, карактерише и непрестана тежња да синтетизује различите хетерогене елементе и очува сопствени интегритет. Стога би се покушај идентификације друштвеног значаја економске науке у савременом друштву на прелазу из система тзв. реалног сицијализма у систем развијене тржишне привреде морао да заснива на неколико битних захтева који произлазе из њеног досадашњег развоја. То су, по нашем мишљењу:

а) постојање свести о релативној самосталности оног њеног комплекса који се бави макроекономским димензијама друштвеног развоја, од подручја микроекономије, под којим првенствено подразумевамо тржишну оријентацију предузећа, односно захтеве њене оптимизације;

б) ова два подручја се, ипак, морају третирати и као елементи шире целине – је њихова реинтеграција захтев друштвене репродукције, а не логичко – методолошки захтев научне дисциплине;

в) без обзира на којем нивоу посматрали привредну стварност, па консеквентно покушавали да у њему формулишемо очекиване правилности, неминовно је да се економски модел мора интегрисати у целини у којој се налазе фрагменти различите етиологије историјске, логичке и дисциплинарне.

На бази овога несумњиво следи да се комплетна друштвена трансформација, пред којом се одговарајуће заједнице налазе, истовремено реперкутује како у сфери остваривања производних односа, својини и тржишној организацији привреде, тако и на подручју научне свести, културе и највиших вредности које друштво усваја.

У савременим заједницама је, уверени смо, немогуће извршити нову синтезу (попут оне Аристотеловог или Марксовог обима), уколико нам као њена основа послужи реална, дакле позитивна друштвена пракса. На такав екскурс се ипак усуђује само чиста нормативна наука, која у изградњи свог логичког система, неминовно врши насиље над чињеницама, те тако завршава у утопији⁽²⁾. Једини могући случај би било идентификовање позитивног стања као самосталног или највишег циља, али нам се то не чини вероватним због самог историјског и развојног карактера друштвеног живота. Но, то не значи да се такав циљ не може јавити у екстерно апологетским текстовима.

Као сведоци дебакла историјског модела који је, упркос својој утопијској природи, био у стању да мобилише и организује неслушене привредне потенцијале, могли бисмо да вредносним опредељењима у економији ускратимо сваку легитимност. Ако су се већ колективни циљеви насукали на камените обале економских закона тржишне привреде, има ли уопште смисла експериментисати са новим; зар није довољно једноставно „увести” готове елементе структуре оних друштава која сличан дебакл нису доживела?

(2) Непостојање или немогућност остваривања неког концепта промене још га не чини утопијским: има право Х. Маркузе кад каже да је „неки пројект друштвеног обрата утопијски ако противслови збиљски утврђеним и утврдивим знанственим законом. Само такав пројект је изванповијесан. (*Крај утопије – Есеј о ослобођењу*, Стварност, Загреб 1978. стр. 10).

Остављајући по страни околност што нам је (због веома искривљене диоптрије услед наших сопствених текућих тешкоћа) готово немогуће да објективно проценомо стварно стање и перспективе друштва развијене тржишне привреде, покушаји реформулисања макроекономског циља морају да проистекну из уверења да постоје само релативно адекватнији концепти, дакле ближи законитостима, од неких других, мање адекватних. Но, ни они који се у датом тренутку чине оптималним не могу да буду сматрани апсолутним и дефинитивним⁽³⁾. Зато је задатак далеко сложенији него што је на први поглед изгледао: макроекономски циљеви се, у одређеном обиму, морају „увозити” због тога што је интегрисаност светске заједнице све већа: али, не можемо да увозимо оне садржаје који су у матичном систему већ маргинализовани.

2. При дефинисању циљева суочени смо са још једним, ванекономским ограничењем. Робна привреда, са развијеним тржишним институцијама, има потпуно другачију раздеоу друштвене моћи од оног система који се у литератури обично означава као природан, а са каквим је досадашње социјалистичко друштво имало много сличности. Доминантна друштвена група, која пресудно утиче на формулисање друштвене циљне функције, није свој ауторитет заснивала на ефикасности тестираној економским законима, већ на другим критеријумима. Зато промена циља претпоставља и промену субјекта који га интерпретира.

Долазимо тако до кључног става да је макроекономски циљ производ макроекономског субјекта, односно, ова два социјална ентитета морају да буду аспекти дијалектичког јединства. Конкретна организациона решења у одговарајућој заједници проистичу из односа политичких снага, па се, нарочито на кратак или средњи рок, у равни циљева манифестују специфичности које су резултат посебности класне или стратумске свести групе са пресудним утицајем на органе који оличавају макроекономске субјекте. Друштвени макросубјективитет је, у ствари, фикција коју релативно успешно апроксимира носилац политичког суверенитета. Степен његовог специфичног утицаја на заједничку свест одређује да ли ће макроекономски циљ имати претежно социјално-политичке и тзв. друштвено-економске компоненте, или, у случају да је знатнији утицај правих економских (макро) субјеката, у структури циља ће бити присутнији елементи класичног економског вредновања. Односи реалних друштвених снага опредељују начин институционализације макросубјеката, а ови селекционишу поједине фрагменте комплексног циља, легализујући их и подржавајући идеолошким апаратом.

Мада се, у суштини, субјекти налазе „испод” циљева, јер друштво најпре треба да усвоји извесне опште циљеве, па да их након тога, инструментализује⁽⁴⁾, а то подразумева и опредељивање одговарајућих субјеката, повратан утицај субјеката на циљеве се никако не може занемарити. Циљеви су, ипак, идеолошко-вредносна опредељења која се не могу у чистом виду пројектовати у раван свакодневних односа. Зато се у поступку конкретизације циљева огледа наглашена улога макроекономских субјеката.

Макроекономски субјект је, првенствено, интеграл који обухвата главне субјекте политичког система (државне органе и политичке партије), са моћним бирократским апаратом у сенци, али и друге субјекте аутономног деловања на макро нивоу. Мада би се поједностављено могло претпоставити

(3) Историјску развојност највиших друштвених циљева разматра у својој изузетној студији: Р.Х.Тони, *Религија и успон капитализма*, Просвета; Београд, 1979

(4) То је само корелат принципа владавине права; читаоца упућујемо на тематски број „Гледишта”, 10-12/89.

да су програмски циљеви странака са којима ове освајају власт, оквири стварних циљева које друштво прихвата, пракса свих парламентарних друштава показује да су изворна или програмска обећања флоскуле, неподобне за вођење реалне економске политике. А уколико се ипак и реализују, те држава започне утицај у одређеном правцу, границе су дате извесним темелима економског устројства друштва, који се, по правилу, не могу изменити. Њих не може да дефинише економска политика, будући да се њоме друштвена пракса приближава (или удаљава) од равнотеже. У дисциплинарном смислу, таква равнотежна ситуација привреде једног друштва је она коју дефинише привредни систем, дакле логички кохерентан модел међусобног утицаја свих категорија економских субјеката, повезаних заједничким вредносним, интересним и функционалним везама. Околност што такав логичко-теоријски модел није идентичан друштвеној пракси, (она престане представља различите пролазне ситуације „изнад“ или „испод“ равнотеже), налаже да се домен деловања макроекономског субјекта ограничи на подстицање реалних кретања ка равнотежи. То подстицање је, у суштини, економска политика, па се зато тешко може говорити о њеним сопственим циљевима.

3. Указивање на двострани карактер везе између институционалне структуре привреде и дефинисања друштвених циљева има, без сумње, општи значај, али је вероватно и најважнија појединачна детерминанта модела друштвених односа којим би се апроксимирала ситуација на прелазу из реал-социјализма у развијену тржишну привреду. Основна теза на којој градимо претпоставку о унутрашњој неконзистентности досадашњег модела може се одредити кроз тврђење да су у њему нерепрезентативни формирани носиоци политичког субјективитета друштва, а да је због тога дошло и до поремећаја у структури макроекономског субјективитета. Наиме, макроекономски субјекти обухватају функционисање многобројних државних органа, али и низа других, недржавних, који фактички утичу на понашања основних привредних јединица. Предузећа су стављена у објективну ситуацију која се не исцрпљује у мерама државе, већ на њу утиче и постојање различитих монопола или монопсона, као и других елемената организације тржишта⁽⁵⁾. Сви субјекти који су у стању да једнострано изазову такве промене опште тржишне ситуације су макроекономски субјекти. Они то реално јесу, па их и друштвена свест као такве мора признати.

Објективност „равнотежне тачке“ привреде, (модел друштвене организације рада, коју фиксирамо кроз привредни систем), управо проистиче из међусобног утицаја поменутих субјеката. Она је спонтани резултат међуигре њихових друштвено признатих и легитимних интереса.

Дефицијентност политичке репрезентације у реал-социјалистичком друштву је основ поремећаја у структури макроекономског субјективитета друштва у којем не постоје аутономни стабилизатори државног волунтаризма оличени у потенцијалима комплексних привредних субјеката. Зато се може успоставити идентитет између политичког и економског империјума, па из тога извести закључак да ће тако искривљена структура макроекономског субјекта имати реперкусије на искривљену самосвест о макроекономској функцији друштва, па тиме и на циљеве привређивања уопште.

4. Непостојање аутономних макроекономских субјеката је само спољни израз недостатка реалних микроекономских јединица. Такозвано социјали-

(5) С овим становиштем се слаже А.Ваџић (*Економска политика Југославије*, Београд, 1988, г. стр. 15–18), али ћемо праву аргументацију наћи у дисциплинарним оквирима теоријске економије, на пример, код З. Пјанића (*Теорија цена*), И. Максимовића (*Политичка економија*) и других.

стичко предузеће, упућено да своју аутономију одлучивања и пословања докаже у оквирима институционално спутаног тржишта (сведеног само на тржиште средстава за живот, односно касније и друге робе), такође није носилац квалитетног субјективитета. Његови хоризонти нису само екстерно ограничени командном макроекономијом државног ексклузивизма, него и интерном неекономијом која произлази из немања услова за економски објективно вредновање фактора.

Последица непотпуног субјективитета предузећа је психолошка минимизација свести о потреби одржавања услова индивидуалне репродукције предузећа, односно одржавања квалитета пословања. Пошто је таква свест претпоставка свеколиког привредног делања и универзални захтев привређивања, то се она, уместо да се афирмише у свом природном амбијенту (микронивоу) мора појавити на неком другом. Одређене идеолошке поставке о колективном привређивању и социјализму, негирају приватне својине, и подруштвљавању су, буквално схваћене⁽⁶⁾, доведе до тога да се суштински макроекономски циљеви појаве као домен испољавања макро субјеката. То је прва, вертикална раван унутрашње противречности социјалистичке привреде, али се њен хендикеп у овој не исцрпљује; нерепрезентативност макросубјекта, а у првом реду његова монистичка (политократска) природа, изрази су хоризонталне противречности политичке и економске репрезентације друштва, при чему друге нема, а прва и није репрезентација. Крајње поједностављено, ову противречност називамо доминацијом политике над привредом, и морамо је јасно одвојити од питања попут оних о демократском политичком систему, вишестранаčким изборима и сличних. Наиме, текуће промене већ јасно показују да је питање политичког легитимитета власти одвојено од захтева за отклањањем противречности у хоризонталној равни, будући да се доминација сада непосредно институционализује кроз непромерени обим етатизације привреде.

5. Наведене противречности снажно утичу на друштвену свест о врсти и природи макроекономских циљева, па стога и на одговарајућу функцију. Монополизација одлучивања доводи до тога да се макроекономска функција не појављује као резултанта, већ самостални производ јединог субјекта⁽⁷⁾. Наравно, овако аподиктичан став треба примити с извесном резервом, јер тврдња о монополизацији никако не имплицира закључак о апсолутном непостојању других субјеката, односно њиховој немогућности да утичу на привредне токове. Но, неспорно је да су ови далеко од улоге какву имају у компаративним привредним системима.

Систем макроекономских циљева реал-социјалистичких друштава, које се обично изједначава са циљевима економске политике (мада то не могу да буду, јер су то елементи привредног система), дели их на три јасно развојене групе: а) материјално-производне; б) друштвено-економске и в) социјално-политичке⁽⁸⁾.

Најизразитији логички проблеми јављају се поводом материјално-производних. Они се, наиме, свode на захтеве за коришћењем расположивих производних фактора, као и њихову економски оправдану употребу. На први поглед је аргументација која се наводи у прилог овако интерпретиране групе

(6) Потпуни недостатак историјског и развојног у мишљењу илустроваћемо нехватањем и негирањем концепта „друштво масовне потрошње” од стране службене социјалистичке теорије, мада је и то, ваљда, израз неког (новог) колективизма.

(7) Овог недостатка су свесни готово сви аутори који се баве социјалистичком привредом: тако, на пример, у обичној студији *Социјализам и тржиште*, И. Стојановић макроекономској анализи посвећује тек мали, пети део (Економика, Београд, 1986)

(8) А. Ваџић, *op cit.*, стр. 5-15.

циљева прихватљива, јер се заиста не би никако могла правдати политика снижавања запослености домаћих фактора или она која би подржавала дезекономiju. Но, у једном логично развијеном моделу тржишне привреде питања запослености фактора се не посматрају самостално и независно од објективног механизма њихове квантификације⁽⁹⁾. Наиме, научно је легитимно само такво решење којим макроекономски субјект утиче на степен коришћења фактора кроз стварање индиректних услова за њихово запошљавање – на пример, јефтним кредитима, припремањем одговарајућег фактора, субвенцијама⁽¹⁰⁾. Држава, дакле, утиче на цене фактора, стварајући тако објективну ситуацију у којој микроекономски субјекти, следећи сопствене интересе и крећући се у оквирима објективних захтева закона вредности (основно економије рада), истовремено постижу и виши ниво запослености фактора, и виши квалитет сопственог привређивања. Запосленост фактора, као ни остали материјално-производни циљеви нису, дакле, уопште макроекономски, већ аутентични елементи микроекономског одлучивања⁽¹¹⁾.

Конфузија циљева коју изазива лоцирање елемената микро економског субјективитета на нивоима који су превисоко у хијерархији друштвене организације, онемогућава ове субјекте да се концентришу на друге циљеве, овим нивоима далеко примереније. У таквој ситуацији се идеолошким апаратом подржава илузија о недостатку одговарајуће рационалне поделе рада у управљању друштвеном репродукцијом, па се на ниже хијерархијске нивое делегирају они типови циљева који су природни атрибути виших, који се уопште не могу адекватно валоризовати на нивоима посебног или појединачног у друштвеном бићу. То су циљеви везани за опстанак владајућег производног односа, за успостављање основне структуре развоја и друге захтеве друштвене репродукције. Парадокс је што се овакви циљеви атрибуирају привредним јединицама и њима привидно поверава старање о њиховом остваривању, иако је очигледно да су то прениско постављени нивои њиховог заговарања. С обзиром да предузећа не могу чак ни да партиципирају у остваривању макроекономских циљева, већ само да њихове фрагменте уважавају уколико су акцесорни уз основну привредну делатност, а да је, са друге стране, на вишим нивоима организације макроекономски субјект оптерећен материјално – производним циљевима, то се као неминовни исход погрешне расподеле капацитета одлучивања јавља релативно превелика регулисаност, пренормираност и негирање предузетничке слободе у остваривању материјално-производних циљева, па тиме изазива пад квалитета економије. Истовремено се друге две групе циљева (друштвено-економски и социјално-политички) препуштају стихiji⁽¹²⁾. Да би се бар привидно укло-

(9) Један такав приступ у којем је нагласак на познавању логике понашања микро субјеката од стране макро субјеката, а приликом његовог „вођења” привреде, имамо чак и у уџбеничкој литератури: А.Бајт, *Основе економске анализе и политике*, „Информатор”, Загреб, 1979

(10) Суштина интервенционизма је у томе што држава утиче, а сама није актер привредног одлучивања микроекономског типа. То је темељни постулат кејнзијанске економије, и срећемо је како у изворном, тако и савременом облику, како код некејнзијанца, тако и код представника других правца, од Фридмана и Мусгрејва, до Галбрајта или заговорника supply side економије.

(11) Ово никаконије југословенски спецификум. Разматрајући питање рационалности макро одлука, (F. Perroux u *L'economie du XX ème siècle*, (PUF), Paris, 1964, прва глава трећег дела, стр. 295-326) на макрониво пројектује микроекономско резонавање, али нам се чини да је прави зачетник овога још С. Барон, са својим „министарством продукције...”

(12) Индиректну потврду овог схватања налазимо код А. Драгичевића (*Сутон со-*

нио евидентни парадокс, у овим доменима се врши наглашена идеологизација, па чак, у југословенском систему ЗУР-а формулишу и правне обавезе изградње читавог нормативног инструментарија подржавања макроекономских циљева⁽¹³⁾ у оквирима сваког предузећа (десетине самоуправних споразума у сваком ООУР-у).

6. Друштвена организација реал-социјалистичке привреде почива, дакле, на неразликовању привредног система и економске политике, као што је, у претходним фазама (тридесетих година у СССР-у) то неразликовање било фатално за основну теоријску економску дисциплину-политичку економију, која је потпуно била потиснута садржајима економске политике. Но, оваква нелогичност на плану успостављања система друштвених наука није производ њихове неразвијености или неразвијености друштва чије законитости проучавају (што се често користило као алиби), већ је проистекла из потреба рационализације специфичне поделе друштвене моћи, на коју смо већ указали. Непосредни резултат погрешног дисциплинарног разграничења је недостатак консеквентно коципираног система макроекономских циљева, али истовремено и петрификација односа доминације који су такву поделу функција и изазивале.

Идентификујући материјално-производне циљеве као најважније подручје остваривања сопствене друштвене функције, политичка репрезентација је своју судбину везала за динамику квантитативних промена у друштвеној репродукцији. Једноставније речено, она је основ свог постојања идентификовала са тезом о супериорности социјализма, његовој способности да остварује више стопе раста друштвеног производа од алтернативног тржишног (капиталистичког) модела, и таквом предношћу образлагала своје изузетно високе захтеве друштву. То се односи не само на потпуну слободу у располагању читавом друштвеном акумулацијом, него чак и на сферу елементарних људских слобода, економских и политичких.

Историјски токови су у једном периоду заиста давали основа за уважавање овакве аргументације. Но, макроекономски субјекти по самој логичкој природи свог устројства нису подобни да квалитетно одлучују о питањима која су по природи микроекономска, па је стопа раста децелерирала. Томе нису помагале никакве пропагандно-статистичке манипулације, криви подаци и улепшавања. Већ крајем педесетих година почиње стабилан тренд који је до сада само успораван различитим реформама, али не и прекинут.

7. Од почетка седамдесетих година се, бар у Југославији, тежиште аргументације о супериорности једнопартијске социјалистичке државе помера са до тада уобичајених доказа на сферу друштвено-економских и социјално-политичких циљева. Таква тенденција би се са становишта економске науке стварно могла сматрати изразом „сазревања” система који улази у период своје релативне стабилности, да су циљеви одређени на начин који је у свету уобичајен. Уместо да буду идентификовани преко најважнијих компонената општег циља – стабилности, попут запослености друштве-

---

цијализма), А. Цесарец, Загреб, 1990) који суштинским филозофским узроком кризе социјализма сматра недијалектично (дијаматовско) схватање начина производње (стр. 205 и даље).

(13) То је израз уверења о непостојању суштинске разлике између микро и макро нивоа друштвене организације рада у социјализму, што се као имплицитна дилема уочава и у најобимнијем теоријском делу о тзв. договорној економији – студији М. Кораћа *Социјалистички самоуправни начин производње* („Комунист”, Београд, 1977-1981)

ног благостања, кроз прерасподелу националног дохотка⁽¹⁴⁾ или чак преко прилично неодређеног појма друштвеног развоја⁽¹⁵⁾ циљева су опредељени на организационо–институционалан начин. Нагласак је био стављен на начин успостављања друштвено–економских односа, а не на њихову садржину. Искази о њој су се задржавали на нивоу утопистичког с апсолутно пренаглашеном телеолошким елементом, па су се, у равни друштвене праксе, могли остваривати само формално, а тиме и привидно. Тако је истовремено и неутрализован сваки дугорочно стабилизирајући утицај оног дела економског самопоимања друштва који називамо привредним системом (јер је он схваћен као потенцијална друштвена пракса, а не просечна односно нормална), као и економске политике, јер је ова, лишена гравитационог средишта, препуштена сваковрском волунтаризму. Чини нам се умесном оцена да је југословенска привреда седамдесетих и осамдесетих година слична једино толико критикованом периоду ратног комунизма до 1924. године.

8. Процес реструктурирања одговарајућих теоријских дисциплина је неодвојив од промена друштвене емпирије у целини. То подразумева радикално мењање оних садржаја који се односе на утицај макросубјеката на предузећа, али и вредносних опредељења друштва којима се таква деловања легитимизирају. У складу са већ истакнутим дилемама, то се никако не може изједначити са простом рецепцијом инструментаријума развијенијих друштава, дакле оног што та друштва данас мисле о себи, него оног што управо сада настаје као будући доминантни вредносни систем и механизам његовог подржавања. Када то не бисмо учинили, већ прихватили као неминовност развој привредног система на основу стихијног утицаја маргиналног капитала са светског тржишта капитала, врло брзо бисмо се суочили са чињеницом да је макроекономска функција друштва, превазилазећи стање у којем је уопште и није било (бар као реалистично и објективно конципиране), замењена опет другим стањем у којем је такође нема. Но, алтернатива, свакако, није ни привидна модернизација данас свакако компромитованих етатистичких концепата.

(Примљено 16.10.1990)

(14) Прерасподела националног дохотка је економска садржина концепта економије к благостања, односно државе благостања. Као увод у ове проблеме и литературу, читаоца упућујемо на нашу студију *Планирање развоја друштвених делатности*, ИЦ Правног факултета, Београд, 1989.

(15) Развој је централни циљ групе економских теорија познатих као „теорије развоја“. Од широке литературе о овом (доста контроверзном и неодређеном циљу), читаоца упућујемо на неколико наслова: С.Амин, *Криза светског система интеграција или раскидање веза са светом?*, „Марксизам у свету“, 46/85; Ј.Аттали, *Три свијета*, „Глобус“, Загреб, 1984; А. Емануел, *Неједнака размена*, Загреб, 1976, Т. Szentes, *Theories of Imperialism and World System*, Akademia, Budapest, 1986.

Dr Svetislav Taboroši,
Associate Professor of the Faculty of Law in Belgrade

ON MACRO-ECONOMIC GOALS

Summary

The area of macro - economy has specificities and its own laws, and these were recognized by the economic science only after the great economic crisis in 1929. Socialism, however, taking place prior to that moment, has developed the macro - economic functions by raising the problems of individual reproduction (although enriched by a multitude of new methods) to the level of the social. Thus the economic policy has become „social technology”, since it was burdened by direct engagement in the sphere of material - production goals. The consequences were fatal not only regarding the independence of enterprises and commodity production, but also for the economic science itself, since it had to reconstruct, in accordance with the needs of the corresponding distribution of social power, other social sub - systems, too, including social values.

The structure of the enormous social change facing the former socialist societies is rather complex: one essential dimension in this respect is also the change of the conception concerning the highest social goal, the means to achieve it, and the protagonists of the corresponding process. The author considers these questions within the framework of economic science, while pointing at the need to define, in a situation of a developed market structure, and in a new way, not only the goals, but also the border - lines between individual branches of that science. Particular attention is dedicated to the need of a more adequate designation of the macro - economic protagonist, certain socialisation of the protagonist of the economic policy, as well as to a more adequate distribution of social capacities of decision - making - as compared to the so - called socialist commodity production. All forms of statist organisation of economy deform the social macro - economic function in the same way, regardless of their ideological conception.

Key words: *Socialism. - Social goals. - Economic policy.*

Svetislav Taboroši,
Professeur adjoint à la Faculté de droit de Belgrade

SUR LES OBJECTIFS MACRO—ECONOMIQUES

Résumé

Le domaine de la macro-économie possède des spécificités et des lois particulières dont la science économique est devenue pleinement consciente seulement après la grande crise économique de 1919. Cependant, le socialisme qui a été créé avant cette date, a développé des fonctions macro-économiques en élevant les problèmes de la reproduction individuelle (enrichis, il est vrai, de nombreuses nouvelles méthodes) au niveau du social. C'est ainsi que l'économie politique est devenue „la technologie sociale”, car elle a été chargée d'engagement direct dans la sphère des objectifs matériels et de production. Les conséquences ont été fatales non seulement pour l'autonomie des entreprises et pour l'économie marchande, mais aussi pour la science économique elle-même, car elle a dû reconstruire seule, selon les besoins de la division du pouvoir social, les autres sous-systèmes sociaux y compris les valeurs sociales.

La structure de l'énorme changement social face auquel se trouvent les pays qui ont été jusqu'à présent socialistes est très complexe: une de ses dimensions essentielles est le changement du concept du but social suprême, des moyens par lesquels il est réalisé et des sujets du processus pouvant y aboutir. L'auteur examine ces questions du point de vue de la science économique et souligne la nécessité que dans les nouvelles conditions de la structure du marché développée, on définisse d'une autre manière non seulement les objectifs mais aussi les limites des disciplines entre diverses sciences économiques. Il accorde une attention particulière à la nécessité d'une orientation plus adéquate du sujet macro-économique, à une certaine socialisation des sujets de la politique économique et à une distribution de la capacité sociale de la prise des décisions économiques plus adéquate que celle qui a existé dans le cadre de la production marchande socialiste. L'auteur attire tout particulièrement l'attention sur le fait que toutes les formes de l'organisation étatique de l'économie déforment de la même manière la fonction sociale macro-économique, quelle que soit leur orientation idéologique.

Mots clés: *Socialisme. - Objectifs sociaux. - Politique économique.*